

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 85

25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet Komisyonları Raporları (1/487)

TC

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik

Dairesi Başkanlığı

Sayı : K.K.T.D. 18/101-

1697/01871

15 . 5 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 2.5.1984 tarihinde kararlaştırılan «25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Turgut Özal

Başbakan

GENEL GEREKÇE

25.10.1963 tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci ve 95 inci maddeleri uyarınca, askerî yargıya tabi kişilerden suç işleyenlere ait suç evrakı, teşkilatında askerî mahkeme kurulu komutan veya askerî kurum amirlikleri adli müşavirlerince komutana arz edilmekte ve komutan tarafından incelenip, soruşturma açılması uygun görülenerle ilişkin bu evrak, bizzat komutanca imzalanmış bir soruşturma açılma istemi yazısına bağlanarak adli kovuşturmanın yapılması için askerî savcılıklara gönderilmektedir. Askerî yargıda, askerî savcılarının «ağır cezalı veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde» soruşturma açılma yazısı olmaksızın olaya el koymaları imkânı dışında, suçlu kişinin askerî savcılığa sevki yöntemi bu şekilde olmaktadır.

Ancak, adli soruşturma açılma yetkisini haiz komutanların, özellikle Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Jandarmanın Genel Komutanlığı Ordu ve Kolordu komutanlıklarını deruhte eden komutanların, gerek yoğun iş hacimleri, gerekse denetleme tatbikat, manevra ve protokol gereklerinden dolayı karargâhlarında bulunmadıkları zamanların fazlalığı nedeniyle, imzalanması gereken suç evrakı biriktirmekte ve dolayısıyla adli mercilere intikali gecikmektedir.

1982 yılı itibariyle 56.162 dosya komutanlıklarca askerî savcılıklara intikal ettirilmiş olup, bunlardan 14.435 dosya hakkında askerî mahkemelere kamu davaları açılmıştır. Bu davaların 9.836'sı, Askerî Ceza Kanununun 63 üncü maddesinde müeyyide altına alınan, «saklı, yoklama kaçağı, bakaya», 66 ve 68 inci maddelerinde yazılı «firar» 76 ncı maddesinde yazılı «tutuklu veya hükümlü iken kaçma» ve 137 nci maddesinde yazılı «askerî eşyanın hasarına sebebiyet verme» suçlarını ihtiva etmektedir.

Askerî savcılıklara intikal etmiş olup, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen dosya sayısı bu rakamlara dahil değildir. Bu dosyalar da dikkate alındığında, yukarıda belirtilen suçlara ilişkin dosya miktarı, tüm dosya miktarının % 90'ını oluşturmaktadır. Bu suçlar ise vasıf ve mahiyetleri itibariyle, teşkilatında askerî mahkeme kurulu komutan veya askerî kurum amirlerince, en ince teferruatına kadar incelenmeyi gerektiren suçlardan değildir.

Tasarı ile, teşkilatında askerî mahkeme kurulu komutan veya askerî kurum amirlerinin, adli soruşturma açılmasına yönelik bu görevlerini hafifletmek ve adli mekanizmanın basit suçlarda gecikmeden ve birikimlere yol açmadan karar vermesini sağlamak amaçlanmıştır.

Tasarı yasalaştığı ahvalde, tüm askerî suçların % 90'ını oluşturan «bakaya, yoklama kaçağı, saklı, firar, tutuklu veya hükümlü iken kaçma ve askerî eşyayı hasara uğratma» suçlarına ait evrak, komutanlarca yetki verilmesi halinde, adli müşavirlerce geciktirilmeden sevkedilecek ve komutanların iş yükleri azaltılacaktır.

Adli müşavirlere tanınan bu yetki sadece suç evrakının askerî savcılığa sevk işleminin yapılmasına münhasır kılınmış ve komutanların kanunda yazılı hiçbir adli yetkisi sınırlandırılmamıştır. Hatta adli müşavirlere soruşturma açılması yazısını imzalama yetkisi verilmiş olsa bile, sanığın tutuklanmasını isteme yetkisi dahi tanınmayarak bu tür ahvalde mutlaka komutanın emir ve iznine müracaat edilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Keza, Silahlı Kuvvetlerdeki hiyerarşik yerleri ve rütbeli personel olmaları dolayısıyla, subay ve astsubayların işledikleri suçlar ile, yukarıda sayılan suçların ağır hapis veya ölüm cezasını gerektiren halleri de yetki kapsamı dışında bırakılarak, yetki devri, dar fakat komutanların işlevlerini kolaylaştırıcı bir çerçevede tutulmak istenmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Tasarının 1 inci maddesi ile, 353 sayılı Kanunun, «teşkilatında askerî mahkeme kurulu kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin soruşturma açma yetkisi ile adli müşavirlerin görevlerini belirleyen 8 inci maddesine» yeni bir fıkra eklenerek, komutanlara tanınan soruşturma açtırma yetkisinin, adli müşavirlerce hangi suçlarda ve nasıl kullanılabileceği düzenlenmektedir.

Maddede öngörülen suçlar, genel gerekçede de belirtildiği üzere işlenen askerî suçların % 90'ını oluşturan ve Askerî Ceza Kanununun 63 üncü maddesinde yazılı «saklı, yoklama kaçağı, bakaya», 66 ve 68 inci maddelerinde yazılı «firar» 76 ncı maddesinde yazılı «tutuklu veya hükümlü iken kaçma» ve 137 nci maddesinde yazılı «Askerî eşyayı hasara uğratma» suçlarıdır.

Madde ile adli müşavirler, komutan veya askerî kurum amirinin yetki vermesi halinde, istisnaları dışında, Askerî Ceza Kanununun 63 , 66, 68, 76 ve 137 nci maddelerinde yazılı suçları işleyen kişilere ait suç evrakını askerî savcılıklara soruşturma yapılmak üzere gönderebileceklerdir. Ancak subay ve astsubayların işledikleri suçlara ilişkin suç evrakı ile yukarıda sayılan suçların ağır hapis veya ölüm cezasını gerektiren hallerine ilişkin suç evrakı ve askerî eşyayı hasara uğratma suçunun işlenmesi vukuunda verilen zararın 50.000 TL. sınırı geçmesi haline ilişkin suç evrakı bu yetki devri kapsamı dışında tutulmuştur. Bu ahvalde soruşturma

açılmasını isteme yazısı mutlaka komutan veya askerî kurum amirince imzalanacaktır.

Maddeye, komutan veya askerî kurum amirince devredilen yetkinin mutlaka askerî hâkim sınıfından olan adli müşavirlerce kullanılması şartı konularak, işlenen suçun ve sanığın askerî savcılıklarca soruşturulacak nitelikte olup olmadığı konusunda düşülebilecek yanlışlar ve takdir hatalarından kaçınılmak istenmiştir. Uygulamada adli müşavirlik görevini vekâleten yürüten ve askerî hâkim sınıfından olmayan subaylar mevcut olduğundan böyle bir hükme ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca komutan veya askerî kurum amirince devredilen yetkinin yazılı olması ve bu yetkinin önceden ve her suç dosyası için ayrı ayrı değil, maddede öngörülen şartları haiz genel bir yetki belgesi ile verilmesi uygun görülmüştür. Bu yetki belgesi komutanca gerektiğinde geri alınabilecektir.

353 sayılı Kanun hükümleri uyarınca, teşkilatında askerî mahkeme kurulu kıta komutanı veya askerî kurum amirleri, suçla ilgili olarak soruşturma açılmasını askerî savcılıklardan istediklerinde gerekirse sanığın tutuklanmasını da isteyebilmekte ve bu istek askerî mahkemelerce karara bağlanılmaktadır. Tutuklamanın kişi hürriyetini kısıtlayan niteliği sebebiyle bu istemin hassas bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu bakımdan komutana tanınan bu özel yetkinin adli müşavirlerce ve onların kararına bağlı olarak kullanılması uygun görülmemiş ve madde kapsamı dışında tutulmuştur. Sanığın tutuklanması için de istemde bulunulması düşünüldüğünde soruşturma emirleri komutanın imzasına arz edilecektir.

Madde 2. — 353 sayılı Kanunun 95 inci maddesinde de, bir askerî suçun vukuunda komutanlık veya askerî savcılıklarca yapılması gereken işlemler ve soruşturma usulü belirtilmektedir. Bir bakıma 8 inci ve 95 inci maddeler birbirini tamamlayan hükümleri ihtiva etmektedir. Bu nedenle 8 inci maddeye eklenen fıkrada öngörülen hükmün, 95 inci maddede de zikredilmesi, her iki madde arasında paralellik ve uyum sağlanması açısından gerekli görülmektedir. Bu amaçla 353 sayılı Kanunun 95 inci maddesi, 3 üncü fıkrası, son kısmına bir cümle eklenmek suretiyle değiştirilmiştir.

Madde 3. — Kanunun yürürlük tarihini belirlemektedir.

Madde 4. — Kanununun yürütme yetkisinin kullanılması ile ilgilidir.

Millî Savunma Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. : 1/487

Karar No. : 3

8 . 6 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bakanlar Kurulunca 2.5.1984 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve 16.5.1984 tarihinde Komisyonumuza havalesi yapılan «25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 6.6.1984 tarihli 7 nci Birleşiminde, ilgili Bakanlık temsilcilerinin de katılmasıyla tetkik ve müzakere olunmuştur.

Gereğinde de arz ve izah olduğu üzere 1982 yılında, tüm askerî suçların % 90'ını oluşturan «saklı, yoklama kaçağı, bakaya», «fırar», «tutuklu veya hükümlü iken kaçma», «askerî eşyayı hasara uğratma» suçlarıyla askerî yargıya tabi kişisel komutanlıklarca askerî savcılıklara sevkedilmektedir.

Komutanların yoğun iş hacimleri, tatbikat ve manevralar nedeniyle karargâhta çoğu zaman bulunamamaları suç evraklarının birikimine sebep olmaktadır.

Bu hükmü önlemek ve suç dosyalarının biran önce adli mercilere intikalini sağlamak gayesiyle komutanlara tanınan soruşturma açtırma yetkisinin hâkim sınıfından gelen adli müşavirlerce hangi suçlarda ve nasıl kullanılacağı getirilen tasarı ile düzenlenmektedir.

Komisyonumuz, gerek tasarının gerekçesinde arz ve izah olunan hususları ve gerek temsilcilerin verdikleri tamamlayıcı bilgileri uygun ve yerinde mütalaa ederek tasarımı prensip olarak kabul etmiştir. Tasarının 1, 2, 3 ve 4 üncü maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir. Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan <i>Ömer Ferruh İlder</i> İstanbul	Başkanvekili <i>Nevzat Yağcı</i> Eilazığ	Sözcü <i>İlker Tuncay</i> Çankırı
Kâtip <i>Hüseyin Aydın Arvasi</i> Van	Üye <i>Ahmet Kemal Aydar</i> Ankara	Üye <i>Hüseyin Şen</i> Artvin
Üye <i>Ali Kemal Erdem</i> Burdur	Üye <i>İsmet Tavgaç</i> Bursa (İmzada bulunamadı)	Üye <i>Ali Rıza Akaydın</i> Çorum
Üye <i>Hayrettin Ozansoy</i> Diyarbakır	Üye <i>Mustafa Tınaz Titiz</i> İstanbul	Üye <i>Reşit Ülker</i> İstanbul
Üye <i>Burhan Cahit Gündüz</i> İzmir	Üye <i>Ali Topçuoğlu</i> Kahramanmaraş	Üye <i>Vecihi Akın</i> Konya
Üye <i>Emin Fahrettin Özdilek</i> Konya	Üye <i>Emin Alpkaya</i> Niğde	Üye <i>Turgut Halit Kunter</i> Rize
Üye <i>Mehmet Muhlis Arıkan</i> Samsun (İmzada bulunamadı)	Üye <i>Musa Ateş</i> Tunceli	

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No. : 1/487

Karar No. : 38

21 . 6 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

25.10.1963 tarihli ve 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargıtama Usulü Kanununun 8 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı Millî Savunma ve Adalet bakanlıkları temsilcilerinin de katıldığı toplantıda Komisyonumuzca incelenip görüşülmüş, gerekçesi yerinde görülerek maddelerine geçilmesi uygun görülen tasarının 1 inci maddesi ufak bir redaksiyonla, 2, 3 ve 4 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan <i>Ali Dizdaroğlu</i> Antalya	Sözcü <i>Mustafa Uğur Ener</i> Kütahya	Üye <i>Coşkun Bayram</i> Adana
Üye <i>Alpaslan Pehlivanlı</i> Ankara	Üye <i>Özgür Barutçu</i> Diyarbakır	Üye <i>Sabahattin Eryurt</i> Erzurum
Üye <i>İhsan Nuri Topkaya</i> Ordu	Üye <i>Hasan Altay</i> Samsun	Üye <i>Mehmet Bağçeci</i> Yozgat
	Üye <i>Selahattin Taflıoğlu</i> Yozgat	

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci Maddesine Bir Fkra Eklenmesine ve 95 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Teşkilatında askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri tarafından yazılı yetki verildiği takdirde, subay ve astsubayların işledikleri suçlar hariç olmak üzere, Askerî Ceza Kanununun ağır hapis veya ölüm cezasını gerektiren hali dışında 63 üncü maddesi ile 66 ncı, 68 inci, 76 ncı maddeleri ve meydana gelen hasar tutarının 50 000 Türk Lirasını geçmemesi halinde 137 nci maddesinde yazılı suçlara ait suç evrakını, soruşturma yapılması istemiyle askerî savcılığa göndermeye, askerî hâkim sınıfından olan adli müşavirler yetkilidir. Ancak, tutuklama isteminde bulunamazlar.»

MADDE 2. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 95 inci maddesinin 3 üncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Teşkilatında askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri, suç evrakını inceledikten sonra askerî savcıya gönderir ve sanığın tutuklanmasını isterse bu husustaki istemini de bildirir. 8 inci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.»

**MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN**

**25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler
Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci
Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 İnci Mad-
desinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Ka-
nun Tasarısı**

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

**ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ
METİN**

**25.10.1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler
Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci
Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve 95 İnci Mad-
desinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Ka-
nun Tasarısı**

MADDE 1. — 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 8 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Teşkilâtında askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından yazılı yetki verildiği takdirde, subay ve astsubayların işledikleri suçlar hariç olmak üzere, Askerî Ceza Kanununun; ağır hapis veya ölüm cezasını gerektiren hali dışında 63 üncü maddesi ile 66 ncı, 68 inci, 76 ncı maddeleri ve meydana gelen hasar tutarının 50 000 Türk Lirasını geçmemesi halinde 137 nci maddesinde yazılı suçlara ait suç evrakını, soruşturma yapılması istemiyle askerî savcılığa göndermeye, askerî hâkim sınıfından olan adli müşavirler yetkilidir; ancak tutuklama isteminde bulunamazlar.»

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

2 . 5 . 1984

Başbakan <i>T. Özal</i>	Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı <i>İ. K. Erdem</i>	Devlet Bakanı <i>K. Oksay</i>
Devlet Bakanı <i>A. M. Yılmaz</i>	Devlet Bakanı <i>S. N. Türel</i>	Devlet Bakanı <i>A. Tenekeci</i>
Devlet Bakanı <i>İ. Özdağlar</i>	Devlet Bakanı <i>A. K. Alptemoçin</i>	Adalet Bakanı <i>M. N. Eldem</i>
Millî Savunma Bakanı <i>Z. Yavuztürk</i>	İçişleri Bakanı <i>A. Tanrıyar</i>	Dışişleri Bakanı <i>V. Halefoğlu</i>
Maliye ve Gümrük Bakanı <i>V. Arıkan</i>	Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı <i>M. V. Dinçerler</i>	Bayındırlık ve İskân Bakanı <i>İ. S. Giray</i>
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı <i>M. Aydın</i>	Ulaştırma Bakanı <i>V. Atasoy</i>	Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanı <i>H. H. Doğan</i>
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı <i>M. Kalemli</i>	Sanayi ve Ticaret Bakanı <i>H. C. Aral</i>	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı <i>C. Büyükbaş</i>
	Kültür ve Turizm Bakanı <i>M. M. Taşçıoğlu</i>	

(Millî Savunma Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

